

**Образложење награде Војин Милић за најбољу књигу објављену 2017.
Године**

Књига Јелене Пешић „Промене вредносних оријентација у пост-социјалистичким друштвима Србије и Хрватске“ бави се анализом промена доминантних вредносних оријентација у Србији и Хрватској, на основу емпиријских података прикупљених 1989. и 2003. године. Реч је о комплексној анализи која сједињује историјски, компаративни и структурални (емпиријски утемељени) приступ.

Основни циљ књиге је испитивање образаца промена доминантних вредносних оријентација. Ауторка настоји да истраживачко поље теоријски конституише кроз сагледавање доминантног типа односа и динамике основних друштвених група у оквиру различитих друштвених система. На тај начин, она конструише оригиналан приступ истраживању вредносних оријентација који је теоријски плодотворнији за сагледавање многоструке условљености процеса који обликују пост-социјалистичку трансформацију, од других приступа.

У оквиру поглавља, које носи назив "Теоријска концептуализација проучавања вредносних оријентација" ауторка излаже различита одређења појмова вредности и вредносне оријентације и даје преглед емпиријских истраживања вредности у нашој земљи, да би, након тога, прешла на образложење сопственог теоријског полазишта које се ослања на Лазићеву теорију вредносно-нормативне дисонанце.

Друго поглавље, које носи назив "Историјски и актуелни друштвени контекст промене вредносних образаца у друштвима Хрватске и Србије", односи се на компаративно разматрање историјских процеса дугог трајања у два посматрана друштва, почевши од краја 18. до почетка 21. века. Циљ ове друштвено-историјске анализе је испитивање историјских услова у којима поједине вредности (ауторитарност, патријархалност и национализам) постају дубље укорене, а поједине, пре свега, политички и економски либерализам нису успеле да се снажније укорене у посматрана два друштва.

Треће поглавље је методолошко и у њему се образлаже план емпиријске анализе и даје опис података и аналитичких техника које ће бити примењене у анализи.

У четвртом поглављу се анализирају емпиријски налази, односно промене у погледу степена распрострањености трансисторијских вредности – ауторитарности,

патријархалности и национализма – током периода пост-социјалистичке трансформације у ова два друштва. Ово поглавље се састоји од четири уже целине, од којих се прве три односе на једну од поменутих вредносних оријентација, док се у четвртој целини разматра однос трију вредносних димензија и преиспитује теза о постојању јединственог традиционалистичког синдрома.

Пето поглавље посвећено је анализи промена у степену прихватања системских вредности - политичког и економског либерализма. Налази анализе указују да су, када је реч о системским вредностима, испитаници у оба друштва исказивали изразиту вредносну неконзистенцију, и то у обе испитиване године. Када је реч о политичком либерализму, и његовом системском антиподу, ауторитарном колективизму, и једна и друга вредносна оријентација су присутне током социјалистичког периода. Током периода пост-социјалистичке трансформације, на нивоу целих узорака за два друштва, долази до смањења дисонанце, односно до постепене адаптације вредности промењеним нормативним оквирима који подржавају нови, капиталистички тип друштвене репродукције. С тим у вези, ауторка закључује да се, упркос паду у степену распрострањености економског либерализма, темељна начела одржавања поретка – као што је подржавање примарности приватног власништва – не доводе у питање. На компаративном плану, резултати указују на то да су током социјалистичког периода либералне вредности у целини биле распрострањеније у хрватском него у српском друштву, да би након четрнаестогодишњег периода обележеног системским реформама, политички либерализам добио снажније утемељење у Хрватској у односу на Србију, док је са економским либерализмом ситуација била обрнута.

Резултати анализе, сумирани у закључку, показали су да постепена консолидација новог – капиталистичког – типа друштвеног поретка и његовог нормативног оквира не води нужно снажнијем укореењивању одговарајућих вредности - политичког и економског либерализма. Глобална криза неолибералног облика капиталистичке регулације, као и неуспех система да задовољи потребе ширих друштвених група, условили су, у ситуацији одсуства алтернативне идеолошке парадигме, реинтерпретацију социјалистичких вредности и њихово прилагођавање промењеним друштвеним оклоностима.

Књига Јелене Пешић представља ванредан научни допринос на подручју социологије. Тема којом се бави је изузетно актуелна, а теоријски и емпиријски недовољно проучено научно поље. Анализа теоријске и историјске грађе је

импресивна. Истраживачки план књиге веома је сложен јер комбинује историјски и компаративан приступ, који су надограђени емпиријском студијом временских серија. Теоријски добро засноване хипотезе провераване су на широком емпиријском материјалу, уз коришћење савремених статистичких техника, при чему треба истаћи скрупулозност у извођењу закључака којима се потврђују неке од постављених хипотеза, али и делимично одбацују оне које нису добиле довољну потврду. Налази студије у значајној мери доприносе тумачењу процеса савремених друштвених промена на овим просторима, али и у друштву у целини, показујући повезаност општих токова модернизације друштва, карактеристика специфичних путања историјског развоја, облика репродукције друштвених система и вредносних оријентација које служе као нужна легитимацијска основа тих облика репродукције. Такође, закључци студије пружају основу за формулисање утемељених нових хипотеза о могућностима даљег друштвеног развоја Србије.

Речју, сматрамо да књига Јелене Пешић „Промена вредносних оријентација у пост-социјалистичким друштвима Србије и Хрватске“ заслужује награду Војин Милић за најбољу социолошку студију објављену 2017. године.